

Poznań, 12.09.2018

Dr hab. Sławomir Decyk
Wydział Sztuki Mediów
Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu
Al. Marcinkowskiego 29
60-967 Poznań

Recenzja rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego pani mgr Dągmąry Bugaj w związku z postępowaniem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Sztuk Wizualnych Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi.

Sylwetka doktorantki - podstawowe dane o kandydatce

Pani mgr Dągmąra Bugaj ukończyła Studia Licencjackie na Wydziale Artystycznym w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi w latach 2002-2005, gdzie obroniła pracę dyplomową z wyróżnieniem w pracowni Grafiki Projektowej prowadzonej przez prof. Krzysztofa Tyczkowskiego. W roku 2005 podjęła studia na kierunku Fotografia w University of Westminster w Londynie w Wielkiej Brytanii. W okresie od 2005 do 2007 roku pracowała na stanowisku laborantki w laboratorium fotograficznym *Snappy-Snaps*. W latach 2007-2009 uczestniczyła w studiach magisterskich na Wydziale Artystycznym w Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. W roku 2009 obroniła dyplom w Pracowni Grafiki Projektowej pod opieką prof. Stanisława Łabęckiego. W latach 2008-2012 współpracuje z dr hab. Markiem Domańskim jako asystentka techniczna w WSHE i ASP. Od roku 2008 jest zatrudniona w ASP w Łodzi na stanowisku Laborantki, a w roku 2012 została przyjęta w drodze konkursu na stanowisko asystentki w kierowanej przez prof. ASP Marka Domańskiego, Pracowni Fotografii II, obecnie Pracowni Obrazowania Fotograficznego w Katedrze Fotografii i Multimediów na Wydziale Sztuk Wizualnych ASP im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi. Od 2012 roku mgr Dągmąra Bugaj prowadzi zajęcia ze studentami pod opieką kierownika Pracowni jak i samodzielnie.

Ocena dorobku twórczego, aktywności artystycznej, dydaktycznej i popularyzatorskiej

Pani Dagmara Bugaj ujawnia dużą aktywność artystyczną, dydaktyczną jak i popularyzatorską. W wykazie swojego dorobku, który przedstawia m.in osiągnięcia artystyczne po roku 2012, prezentuje w nieprzeniknionym porządku chronologicznym następujące prace:

Stać na szczycie, instalacja fotograficzna, nadruk UV, 2018

Implant, obiekt fotograficzny, odbitka barytowa, autoportret wykonany za pomocą kamery otworkowej, mlecz, szalka Petriego, korek, 2017

Jest tylko to, co widać, cykl odbitek i negatywów, 2014

Którykolwiek podnosisz kamień (...), cykl obiektów fotograficznych, carte de visite, kamienie lub kości, 2016/2017

LAB, obiekt procesualny, odbitka barytowa, mech, szkło zegarowe, 2015

Miejsca utajone, cykl obiektów fotograficznych wykonanych za pomocą kamery otworkowej, odbitka, żywica, 2013

Narząd wzroku, cykl obiektów fotograficznych, sto kamieni pokrytych światłoczułą emulsją, 2017

Nieznajomi, cykl obiektów fotograficznych, carte de visite, żywica, kamień lub kość, 2018

Otto&Hilde, dyptyk, odbitka, ocieplacz, 2015

Ślicznotki, cykl fotografii cyfrowych, obiekty z kamieni i włosów, 2017/2018

Wymienione powyżej realizacje zostały przedstawione przez kandydatkę w formie cyfrowych reprodukcji prac, w dość niejasnym dla mnie porządku chronologicznym. W niektórych przypadkach dokumentacje prac uzupełniono o bardzo cenną moim zdaniem -ze względu na charakter realizacji- dokumentację wizualną z aranżacji wystawy.

Kandydatka zdradza również ponadprzeciętną aktywność wystawienniczą.

Lista wystaw, w których brała udział jest imponująca. W latach 2009-2018 pani Bugaj pokazywała swoje prace na ponad 36 wystawach zbiorowych i indywidualnych, m.in. w Łodzi, Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Berlinie, Budapeszcie, Londynie, Los Angeles, Brescii.

To the point, Kobro, Łódź

Sztuka za Sztukę, vol.1 i vol.2, OdNova, Łódź

Bękarty Strzemińskiego, Kobro, Łódź
Rozumienie granic, granice rozumienia, Imaginarium, Łódź
Implant, Olimpus, Łódź
Pomiędzy naturą, a fikcją, Kobro, Łódź; *Spokojna*, Warszawa
Pokój z widokiem, Pracownia, Łódź
Summer Exhibition, Royal Academy of Arts, Londyn, Wielka Brytania
Intimacy, PH 21, Budapeszt, Węgry
Fine ART, Los Angeles Centre of Photography, Los Angeles, USA
Im an important giant, Antenna, Nowy Orlean, USA
Wyborny trup fotografii polskiej, BWA, Wrocław
LAB (Wystawa Indywidualna) Mała Czarna, Łódź
Foto-obiekt, Imaginarium, Łódź; BWA, Kielce
Jest tylko to, co widać, (wystawa Indywidualna) Pospieszna, Łódź
Tylko dla Twoich oczu, 6 Dzielnica, Łódź; Opcja, Kraków
Architektura przymusu, EL, Elbląg; CKiS, Kalisz
Miejsca utajone, (wystawa Indywidualna) Lutnia, Łódź
Fotoobiekt zidentyfikowany, Centrum rzeźby polskiej, Orońsko
Wystawa Pedagogów Grafiki i Malarstwa, ASP w Łodzi, Muzeum Kinematografii, Łódź
Phantasmagoric journées, Zero, Berlin, Niemcy
Festiwal Sztuka i Dokumentacja, C.S Patio, Łódź
Festiwal Otwarta Wystawa, ART strefa, Łódź
Mroczne rytuały konsumpcji sztuki, Biała ściana, Łódź
Sulla Fotografia, Laba, Brescia, Włochy
Festiwal Sztuka i Dokumentacja, C.S Patio, Łódź
Festiwal Otwarta Wystawa, ART strefa, Łódź
Low Quality Lovers, Kino Tatry, Łódź
First we took Berlin, C.S Patio, Łódź
Lochkamera Festiwal, Stadtische Galerie, Isehrlahn, Niemcy
Festiwal Sztuka i Dokumentacja, C.S Patio, Łódź
Festiwal Otwarta Wystawa, Muzeum Książki, Łódź
Łódzka scena otworkowa, Hotel Savoy, Łódź

Pani Dagmara Bugaj posiada w swoim dorobku również kilka istotnych publikacji, zarówno internetowych jak i książkowych. W roku 2017, jako osoba kierująca zespołem badawczym doprowadziła do wydania pierwszej w Polsce publikacji książkowej na temat fotografii postinternetowej, zatytułowanej *Visual Reality*. Niniejsza pozycja książkowa została zauważona i doceniona na Miesiącu Fotografii w Atenach oraz miała swoją prezentację w Benaki Museum. Doktorantka publikowała również swoje prace w internetowych czasopismach oraz w pracy zbiorowej zatytułowanej *Architektura Przymusu* wydanej w 2014 roku pod redakcją prof. Tomasza Ferencza oraz dr hab. Marka Domańskiego.

Publikacje autorki:

Rozumienie granic, granice rozumienia, 2018 - (cykl obiektów)

Visual Reality, 2017 - (współautor publikacji)

Femme Fotale, Vol IV: Leafless, 2016 - Zin (fotografia)

Mono, 2015 - issue, (artykuł *Zmurszałe ciała*)

Architektura Przymusu, 2013 - (cykl fotografii)

Dagmara Bugaj jest laureatką Nagrody Rektora ASP w Łodzi, którą otrzymała w 2017 roku za swoją działalność artystyczną i kuratorską na rzecz ASP.

Pani Dagmara Bugaj ma duszę aktywistki. Jest osobą bardzo zaangażowaną w życie i działalność łódzkiej Uczelni. Ma dobry kontakt ze studentami. Jest osobą skromną a przy tym komunikatywną, co potwierdza załączona w dokumentacji opinia Promotora. Jest członkiem zarządu Związku Zawodowego Nauczycieli Akademickich ASP w Łodzi. Aktywnie uczestniczy w tworzeniu programów nauczania oraz pracuje nad udoskonalaniem metod dydaktycznych, od samego początku swojej pracy w ramach Pracowni Obrazowania Fotograficznego na ASP w Łodzi.

W latach 2015-2017 była recenzentką 6 prac licencjackich. W tym samym okresie organizowała plenery i warsztaty fotograficzne, w których udział brali zarówno studenci jak i pedagodzy zajmujący się głównie fotografią. Niektóre z tych plenerów znalazły swoje podsumowanie w formie upubliczniczonych wystaw współorganizowanych przez Kandydatkę. W ramach jednej z edycji Międzynarodowego Festiwalu Fotografii w Łodzi współorganizowała warsztaty połączone z przeglądem portfolio i wystawą prac studenckich z udziałem uznanych artystów z obszaru fotografii: Joahima Shmidt'a, Joana Fontcubert'y, Erica Wroons'a i Penelope Umbrico. W latach 2014-2017 Dagmara Bugaj pełniła funkcję kuratora wielu wystaw pedagogów i studentów Wydziału Sztuk Wizualnych ASP w Łodzi. Były to między innymi takie wystawy jak: ***Bezformie, Więzi, Pokój z widokiem, Tworzywo Sztuczne*** czy ***Zdjęcia, które nie powstały***.

W roku 2015 otrzymała honorowe wyróżnienie w konkursie International Photography Award w Los Angeles za obiekty fotograficzne *LAB*.

Ocena formalna pracy

Dysertacja doktorska Dągmary Bugaj jest bezpośrednio powiązana z realizacją artystyczną, na którą składa się cykl 12 obiektów fotograficznych, opisanych i poddanych analizie w ramach spójnej konstrukcji pracy z uwzględnieniem podziału na rozdziały. Tekst zawiera *Wstęp*, rozwinięcie w ramach rozdziałów: *Kontekst historyczny, Obraz, Materia, Selfnature* oraz *Zakończenie*, w którym odnajdziemy autorskie wnioski oraz podsumowanie wyników realizacji. Praca pisemna jest kompletna. Struktura językowa pracy jest logiczna, spójna stylistycznie i poprawna językowo. Praca zawiera przypisy, spis rzeczy oraz cytaty wykorzystane zgodnie ze stawianymi wymogami. Autorka załączyła również źródła internetowe z podanymi datami dostępu oraz ilustrację serii tytułowych prac.

Praca została zrealizowana z poziomu precyzyjnie dobranych narzędzi badawczych, jak i z wykorzystaniem tradycyjnych i nowoczesnych, dobrze przemyślanych, adekwatnych źródeł bibliograficznych. Jedynym niedopatrzeniem autorki, wydaje się niezgodność numeracji stron pracy pisemnej pomiędzy wersją cyfrową i wersją papierową.

Ocena merytoryczna pracy

Tekst pracy Dagmary Bugaj obejmuje głęboką, przekonującą i uzbrojoną w pierwiastek poetycki analizę procesu rozumnego widzenia i patrzenia. Jakkolwiek, dotyczy również szeroko pojętej wrażliwości, obejmującej nie tylko obszar kultury wizualnej, ale wrodzone i nabyte uwarunkowania naszej percepcji oraz związane z nim zagadnienia konstruowania procesu komunikowania znaczeń. Autorka z uwagą i skupieniem poszukuje źródeł samego pojęcia obrazów fotograficznych jak i sposobów ich doświadczania w ramach indywidualnej, autorskiej perspektywy w oparciu o ich historyczne uwarunkowania oraz spuściznę ideową z obszaru teorii fotografii. Znane i bliskie autorce są poglądy przywoływanych w tekście teoretyków, artystów i badaczy obrazów, takich jak: L. Manovich, E. Husserl, R. Ingarden, M. McLuhan, M. Michałowska, R. Konik, W.J.T Mitchell, S. Wojnecki, R. Barthes, H. Belting, S. Sontag, A. Rouille, czy D. Hockney, do których odnosi się tekście.

W pierwszej części pracy autorka przedstawiła najbardziej dla niej inspirujące teorie naukowe i filozoficzne od momentu pojawienia się Camera Obscura do czasów współczesnych. Przeplatają się w nim postaci ze świata praktyki fotograficznej czy malarskiej jak i ze świata teorii fotografii. Autorka przywołuje idee Renesansu poprzez doświadczenia J. Vermeer'a z camera obscura -a jednocześnie poprzez umiejętną analogię- działania Gerharda Richtera, które miały miejsce w latach 60 XX wieku. Odnajdziemy również wątki dotyczące pionierów fotografii, zarówno tej tzw. tradycyjnej opartej na procesie fotochemicznym, jak i Steve'a Stevensona, twórcy pierwszego cyfrowego aparatu fotograficznego. Zmiany w sposobach pojmowania fotografii na przestrzeni czasu zostały przywołane i uzasadnione w ramach cytowanych przez autorkę wypowiedzi W. Flusser'a, L. Manovich'a, M. Potockiej oraz podsumowane zawierającym odniesienia do teorii M. McLuhan'a głoszącego że, *sztuka może być obszarem, w którym kształtowane są nieznane wcześniej formy percepcji, czyli nowe sposoby obrazowania świata.*¹ Z kolei rozdział pracy p.t. *Obraz* został poświęcony w dużej mierze analizie fenomenologiczne obrazów Husserl'a oraz Ingardena. Wstępem do tej analizy były uwagi zaczerpnięte z traktatu Lukrecjusza *De rerum natura*, jak i teorii Mitchell'a, który rozważając kwestię relacji pomiędzy fotografią a językiem, ukazuje *trudność, lub wręcz niemożliwość ostatecznego zdefiniowania pojęcia i zjawiska zwanego obrazem.*²

Autorka podejmuje się także namysłu nad problemem autentyczności (którym wciąż epatuje dualistyczna natura obrazów fotograficznych) a związanym bezpośrednio ze sposobami interpretacji rzeczywistości. Istotne stają się w tym kontekście przytoczone przez autorkę poglądy wybranych współczesnych teoretyków: H. Beltinga, S. Sontag, M.

---

¹ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 16

² D. Bugaj, *Selfnature*, str. 20

McLuhana, L. Manovich'a, J. Baudrillard'a czy S. Wojneckiego. Bugaj słusznie syntetyzuje swoją wypowiedź do najistotniejszych tez i poglądów elity intelektualnej na potrzeby własnej wypowiedzi, ale jednocześnie, między słowami udowadnia jak dalece idąca i jak głęboko jest w nas zakorzeniona potrzeba iluzji i magii. Podsumowaniem rozdziału jest uwaga odnosząca się do *relacji obrazów rzeczywistości względem sposobów ich postrzegania*³, która nastąpiła wraz z dynamicznymi zmianami w technologii. Autorka słusznie zauważa, że są one motorem ciągłej ewolucji form obrazowych oraz ich materialnych manifestacji, które zmieniły nasz stosunek do obrazu.

Rozdział *Materia* to zbiór uwag i opinii autorki stawiających nacisk na materialny wymiar obrazów fotograficznych. Postawienie pytania o zazwyczaj rzadziej podnoszoną materialność fotografii nie musi być takie oczywiste, chociaż historycznie, tworzenie obrazu zawsze oznaczało jego fizyczne wykonanie. Już w pracach prezentowanych w portfolio artystki mamy wyjście poza obraz, fotografia-obiekt, czy też obiekty fotograficzne. Fotografia w sposób naturalny łączy się z innymi mediami, i to z łatwością; dzisiaj wystarczy otworzyć dowolną przeglądarkę internetową. Autorka próbuje wykazać, iż materialność fotografii to coś więcej niż tzw. tradycyjne podłoże obrazu o konkretnych właściwościach fizycznych. Pani D. Bugaj wspomina w tekście *Selfnature* na str. 34, iż to, co składa się na materialność obrazów, to z jednej strony plastyczność, użyta chemia, papier, a z drugiej, formy prezentacji, tj. ramki, albumy, pianki, płyty aluminiowe, etc. Jednak obie formy materialności niosą z sobą kluczowe dla autorki elementy: fizyczne ślady użycia i przemijalności. Na dowód ważności własnych spostrzeżeń autorka wyjaśnia w jaki sposób fotografie (w wielu obszarach ludzkiej aktywności) *prowadzą podwójną egzystencję: jako zdjęcia obiektów i jako przedmioty materialne*.⁴ Znane, liczne przykłady współczesnych praktyk artystycznych czerpiących pomysły z eksperymentalnych montażów dadaistycznych czy surrealistycznych podkreślają tylko, jak pisze autorka: *przedmiotowość obrazu fotograficznego jako materialne, trójwymiarowe obiekty, których fizyczność działa w przestrzennych granicach galerii*.⁵

Zgodnie z deklaracją pani D. Bugaj, *punktem wyjścia dla rozważań podjętych w rozprawie jest problematyka kategorii obrazu w sztuce*⁶, którą z punktu widzenia osoby tworzącej odczytuję jako deklarację wejścia w nierozpoznane obszary poszukiwań nowych a zarazem rewizję znanych i ustalonych kontekstów, znaczeń oraz środków wyrazu - fotograficznych. Pani Dagmara Bugaj podkreśla jednocześnie to, o czym wspominała już M. Michałowska w artykule *Uczyć fotografii, uczyć fotografią*, a mianowicie, że *fotografie są obrazami i materialnymi obiektami a tym samym aktywnymi aktorami, którzy wpływają*

---

³ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 30

⁴ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 36

⁵ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 36

⁶ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 6

na nasze działania (...) i za pomocą których można na widzów wpływać (...).⁷ Tak sprecyzowany kierunek badawczej analizy jest niezwykle cenny. Sprawił on jednak -w moim odczuciu- że górnolotne, bądź co bądź pytanie o to, czym jest dzieło sztuki nie zostało zadane wprost, ale na zasadzie podprogowej subwersji wplecione niejako w tekst dysertacji pod pretekstem analizy problematyki kategorii obrazu w sztuce. Zdaniem autorki, *fotografia to bardzo heterogeniczny obszar badawczy, zdecydowanie wymykający się próbom całościowego ujęcia*(...)⁸ Autorka konstatuje, że fotografia zawsze funkcjonuje w ramach socjokulturowego kontekstu. Stąd chyba, wynika wyraźnie zaznaczona przez nią potrzeba doprecyzowania pytań odnośnie natury obrazów.

*Czy tradycyjnie rozumiany obraz da się w ogóle zdefiniować? Jaki jest jego status? Jaką rzeczywistość i czy w ogóle jakąś rzeczywistość reprezentuje obraz? Jaka jest relacja między nośnikiem, a obrazem? Jak zmienia się znaczenie obrazu wraz ze zmianą medium? Jaka jest relacja między obrazem a rzeczywistością?*⁹

Z mojego punktu widzenia, sens dzieła sztuki, jego cechy i charakterystyka oraz sam proces tworzenia obrazów są wyzwaniem do świadomego przeciwstawiania się absurdowi, do buntu wobec nieprzystawalności przedmiotu rozważań, do znanego mi zewnątrz bytu, do rewizji drastycznego pęknięcia między nami a światem przyrodniczym. Pęknięcia - są sprawą odwiecznie ludzką. Gdyby nie były, nie powstałaby filozofia, sztuka, poetycka metafora. O takich ukrytych w ludzkim wymiarze pęknięciach wspomina między innymi Jolanta Brach-Czaina w książce *Szczeliny istnienia*. Dlatego też, rozważania autorki kierujące się w stronę poszukiwań rozumienia sztuki jako *drogi*, a także jako sposobu na dotarcie do istoty bytu i tajemnicy tworzenia w kontakcie z naturą wydają się konsekwentne i uzasadnione.

Bugaj subtelnie przestrzega nas przed jednoznacznym definiowaniem pojęć odnoszących się do obrazów jak i przed ryzykiem, które niesie ze sobą *ograniczanie się do analizy sposobów mówienia o nich*.¹⁰ Podążając za propozycją W.J.T. Mitchell'a autorka opowiada się za silnym związkiem obrazów ze sferą materialną jako niezbywalnym wymiarem ich funkcjonowania. Bugaj podkreśla moment przedintencjonalnego oglądu obrazu jako szczególnie dla niej istotny:

Oglądanie obrazu dzieje się na styku percepcji i wyobraźni a wizualne właściwości powierzchni obrazu zawsze zależały od materiału. Obrazy są bytami posiadającymi określone zawartości formalno treściowe. To wizualne formy korzystające z ikonicznych zapożyczeń w celu ukazania tego co leży poza językowym dyskursem. Przekraczając bezpośrednio wykorzystanie wizualne, obrazy fotograficzne stworzyły,

---

⁷ M. Michałowska, *Uczyć fotografii, uczyć fotografią*, Zeszyty Artystyczne, nr 30, maj 2017, Wyd. Edukacji Art., Fundacja UAP, str. 13

⁸ D. Bugaj, *Selfnature*, str.6

⁹ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 9

¹⁰ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 20

*dosłownie i metaforycznie, inny wymiar obrazu – same fotografie łączą znaczenia jako obrazy i znaczenia jako obiekty.*¹¹

Tytułowe *Selfnature* to refleksyjne itinerarium o poszerzaniu możliwości fotograficznych środków wyrazu, nie tylko na kanwie teoretycznych rozważań, ale przede wszystkim na wynikających z potrzeby praktycznych przygodach z fotografią. Przywołane w niej motywy i przykłady prac innych artystów są twórczą inspiracją dla autorki, tłem dla jej doświadczeń w obszarze twórczych poszukiwań, które w konsekwencji doprowadziły do powstania obiektów fotograficznych stanowiących integralną część tej pracy.¹²

Doktorantka skupia się na działaniach współczesnych, choć powracających do tradycyjnych technik fotografów. Przedstawia realizacje autorów wykorzystujących między innymi techniki kolodionowe lub inne techniki szlachetne jak: Sally Mann, Marek Szyryk czy Jarosław Klupś, które pani Bugaj ceni za ich naznaczenie czasowością, nasycenie symbolami, metaforami i odniesieniami historycznymi. Doktorantka ukazuje nam jeszcze dwie inne postawy artystyczne z obszaru fotografii. Są to Daisuke Yokota oraz Masao Yamamoto, których strategie twórcze (cyfrowo-ciemniowe eksperymenty) jak i wybrane prace zostały szczegółowo opisane i skomentowane przez autorkę.

SELFNATURE

Zarówno praca pisemna jak i praktyczna jest niczym przepelniony szczerością *pean* o poszukiwaniu własnej metody twórczej, o tłącej się gdzieś nadziei na wypracowanie własnego języka artystycznej wypowiedzi. Autorka nie jest jednak bohaterką z filmu Felliniego. Bardzo dobrze radzi sobie z wizją o podejmowaniu nowych zagadnień w ramach własnej realizacji, jak i pogłębianiu problematyki z wcześniejszych realizacji. Nie dziwi mnie zatem, że jest to kontynuacja wcześniejszych dokonań, bowiem można by stwierdzić, że każdy artysta tworzy w pewnym sensie jedną pracę przez całe życie. Istotniejsze wydaje się jednak to, iż w pełni świadomości wspomnianych procesów, autorka decyduje się na kontynuację poszukiwań w obszarach refleksji autotematycznej, w obszarach własnej naiwności i wzruszenia, które już kiedyś zostały rozpoznane. Autorka ujawnia swoją wrażliwość wizualną i emocjonalną w sposobie ustosunkowania się do uniwersum materialności obrazów-przedmiotów. Dlatego można przyjąć, że w sensie metaforycznym *Selfnature* jest dedykowane pracy nad obrazem. Jednak zdaniem autorki jest to pojęcie odwołujące się do stanu, w którym poszukuje własnej tożsamości. Wspomnę tu słowa Andrzeja Falkiewicza: *Świadomość jest właśnie tym, co nas z przyrody wyróżnia. Jednak twierdzenia istotne nie zawsze są w pełni ściśle. Jednostkowa świadomość wyróżnia osobnika ludzkiego spośród wszystkich innych osobników - lecz zarazem jest tym, co łączy nas z przyrodą najbliższą i co pozwala zajrzeć*

---

¹¹ D. Bugaj, *Selfnature*, str. 24

¹² D. Bugaj, *Selfnature*, str. 41

*do jej wewnętrznej struktury. Świadomość jest uwewnętrznieniem tego procesu kumulowania doświadczeń, który przyroda realizuje na zewnątrz nas; polega na rozumieniu i praktykowaniu wiednym tego procesu dokonywania odkryć, jaki przyroda praktykuje w sposób, który musimy nazywać instynktownym.*¹³

Stąd, rozumiem, że autorka skłania się ku rozumieniu bez wyjaśnień, by w ciszy westchnieniem komentować swój -podkreślany wielokrotnie- bliski kontakt z naturą. Jednym z istotniejszych wniosków autorki, jest stwierdzenie, iż jej działanie twórcze nie zna sposobu ani metody i że intuicje są głównym motorem inspiracji czerpanej z ambiwalentnie odczuwanej przez autorkę Natury.

Autorka zwraca się w stronę przyrody, natury, co wynika z głębszej potrzeby zrozumienia otoczenia i roli zanurzonej w takim świecie autorki. Doktorantka posługuje się obiektami z własnego otoczenia a w głównej mierze odnalezionymi gdzieś kamieniami, których symbolika i znaczenia kulturowe omówiła na stronie 50 swojej dysertacji. Następnie podkreśla, między innymi, ciągłą potrzebę eksperymentowania, poszukiwań, badań w obrębie sztuki i jej środków wyrazu. Jakim językiem mówić o samej sztuce i fotografii? Najbardziej adekwatny wydaje mi się język sztuki, co nie należy do opcji najchętniej wybieranych albowiem wymagających, ale to właśnie Dagmara Bugaj próbuje robić. W wyniku połączenia form wizualnych kolażu czy brikolażu z innymi mediami i niekonwencjonalnymi lub dawnymi technikami, poniekąd archaicznymi metodami powstały foto-objekty i foto-instalacje.

Prace Dagmary Bugaj to szczerza próba samo-definicji. I chociaż zaprezentowanych dzieł nie można by zaliczyć do kategorii autoportretu -pomimo deklaracji autorki, że sama pozowała do zdjęć- to w pełni uzasadnione zdystansowanie autorki wydaje się niezwykle istotne. Osoba na zdjęciu nie ujawnia twarzy, jest anonimowa. Dzięki temu, samotna postać w czerni zyskuje autonomiczność. Autorka konsekwentnie uniwersalizuje znaczenia, pozwala abyśmy sami identyfikowali się z przedstawieniem (robię sobie zdjęcie, jako zaświadczenie tego, jak się czuję). Scena teatru, w której główna bohaterka zostaje przedstawiona w układzie zamkniętej kapsuły. Odizolowana, skulona, zamknięta w sobie, gdzieś w ciemnej odosobnionej przestrzeni. Taki stan rzeczy może sugerować, że postać coś skrywa lub próbuje zatrzymać, tylko dla siebie.

Konkluzja

Realizacja pani D. Bugaj jest wielopoziomową wypowiedzią pełną ukrytych rozterek, rodzajem szczególnego wyznania z pogranicza poetyckiego eseju i manifestu z uzupełnieniem w postaci oryginalnego, neologicznego tytułu. Jednak, przede wszystkim jest to wypowiedź przepelniona doświadczeniem życia i sztuki, poprzez bycie tu i teraz, poprzez myśl, widzenie i odczuwanie. Jej elementy składowe to nie pozbawione delikatności skamienieliny obrazów w ramach konkretnej przestrzeni. Bugaj jest

---

¹³ A. Falkiewicz, *O jednolitej teorii kultury*, Akcent, nr 4, Lubelskie Wydawnictwo Prasowe, 1987, str. 137

symbiontem, uzależnionym od natury bytem. Jakie pokłady energii przetrzymuje w sobie wypełnione płynem naczynie, w którym ciecz nagle zastyga (unieruchamia czas nagłym wyzwoleniem migawki). Pani Bugaj podąża tym tropem, bowiem konsekwentnie decyduje się na akt wyzwolenia od niepamięci i ulotności.

Całość realizacji D. Bugaj to płynąca z uwewnętrznionej potrzeby refleksja nad eksperymentem natury odnoszącym się do ludzkiego widzenia i konsekwencjami wizualnych konstrukcji, w które zostaliśmy uwikłani. Poezja wizualna, nie jest terminem adekwatnym dla zaprezentowanej realizacji, ale przenosi ona semantyczne znaczenie i adekwatność odczucia na poziom rozumnego widzenia, które najwyraźniej dogłębnie frapuje autorkę, i która próbuje czegoś więcej niż tylko nadawanie nazwy rzeczom. Poprzez styl, charakter i poziom werbalnej oraz wizualnej wypowiedzi praca pani Bugaj jest wartym uwagi projektem i jednocześnie zasługującym na upublicznienie tekstem. Bardzo wysoko oceniam umiejętność pani Bugaj odnośnie sproblematyzowania podjętego zagadnienia. Wykonana realizacja jest w pełni spójna, logiczna, więcej niż poprawna i prezentuje wysoki poziom artystycznej wypowiedzi.

-
Biorąc pod uwagę aktywność twórczą i zaangażowanie doktorantki, wyrazistość jej postawy i działań w środowisku artystycznym, stwierdzam że spełnia ona wszystkie wymagane kryteria -

/(określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U z 2003 r., nr 65, poz. 595 z późn. zm.))/
-

- i pozwala mi wnioskować, o nadanie Pani magister Dagmarze Bugaj tytułu Doktora w dziedzinie: sztuki plastyczne w dyscyplinie artystycznej: sztuki piękne.

Sławomir Decyk, dr hab. UA w Poznaniu.

Poznań, wrzesień, 2018